

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग पाच

वर्ष ३, अंक १२]

गुरुवार, एप्रिल ६, २०१७/चैत्र १६, शके १९३९

[पृष्ठे १५, किंमत : रुपये २६.००

असाधारण क्रमांक ३१

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानसभेत व महाराष्ट्र विधानपरिषदेत सादर केलेली विधेयके.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानसभेत दिनांक ६ एप्रिल, २०१७ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक, महाराष्ट्र विधानसभा नियम ११६ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. A. BILL No. XXVIII OF 2017.

A BILL

TO PROVIDE ROAD SAFETY MEASURES AND MATTERS
CONNECTED THERETO.

सन २०१७ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक २८.

रस्ते सुरक्षाविषयक उपाययोजना व त्याच्याशी संबंधित बाबींकरिता
तरतूद करण्यासाठी विधेयक.

ज्याअर्थी, रस्ते सुरक्षाविषयक उपाययोजना आणि त्याच्याशी संबंधित बाबींकरिता तरतूद करणे इष्ट आहे ;
त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या अडुसाटाच्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

प्रकरण एक

प्रारंभिक

संक्षिप्त नाव,
व्याप्ती व प्रारंभ.

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र परिवहन व रस्ते सुरक्षा अधिनियम, २०१७, असे म्हणावे.
 (२) तो, संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू असेल.
 (३) तो, राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, नियत करील अशा दिनांकास अंमलात येईल आणि
 राज्य शासनास, वेगवेगळ्या कलमांकरिता वेगवेगळे दिनांक नियत करता येतील.
- व्याख्या. २. (१) या अधिनियमात, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—
- (क) “समुच्चयक” याचा अर्थ, दूरध्वनी, इंटरनेट, वेब आधारित सेवा किंवा जीपीएस किंवा जीपीआरएस आधारित सेवांद्वारे प्रवाशांना किंवा इच्छुक प्रवाशांना टॅक्सी किंवा इतर कोणत्याही सार्वजनिक प्रवाशी वाहनाच्या चालकाशी जोडण्याकरिता प्रचार करणारा किंवा पाठपुरावा करणारा किंवा सुविधा देणारा संचालक किंवा मध्यस्थ किंवा व्यापारस्थळ—मग त्याने तो काही भाडे, शुल्क, दलाली किंवा अशा सेवा देण्यासाठी कोणतेही शुल्क आकारले असो अथवा नसो ;
- (ख) “रुग्णवाहिका” याचा अर्थ, आजारी, इजा झालेले, जखमी किंवा अन्यथा असमर्थ व्यक्तींची आकस्मिक ने-आण करण्यासाठी वापरावयाचा हेतू असलेले आणि त्याबाबतीत राज्य शासनाने विहित केल्याप्रमाणे विनिर्देश असणारे, विशेष संरचना केलेले, बांधणी केलेले किंवा फेरबदल केलेले आणि साधनसामग्रीने सुसज्ज असलेले वाहन, असा आहे ;
- (ग) “ऑटो रिक्षा” याचा अर्थ, तीन चाकांची बांधणी केलेले अथवा वापरण्यास योग्य बदल केलेले आणि चालक वगळून सहा प्रवाशांहून अधिक नसतील इतक्या प्रवाशांची ने-आण करण्याकरिता भाड्याने किंवा मोबदला देऊन वापरले जाणारे मोटार वाहन, असा आहे ;
- (घ) “केंद्रीय अधिनियम” याचा अर्थ, मोटार वाहन अधिनियम, १९८८, असा आहे आणि त्यामध्ये त्याखाली केलेल्या नियमांचा अंतर्भाव होतो; १९८८ चा ५९.
- (ङ) “समिती” याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम ३० मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे निर्णय घेण्यासाठी, राज्य शासनाने नियुक्त केलेली समिती, असा आहे ;
- (च) “आपत्कालीन वाहन” याचा अर्थ, केवळ पोलीस, अग्निशमन दल, राष्ट्रीय आपत्ती प्रतिसाद दल (एन.डी.आर.एफ.), निमलष्करी दले किंवा रुग्णवाहिका, असा आहे आणि त्यामध्ये, या प्रयोजनार्थ, राज्य शासनाकडून विहित करण्यात येईल अशा इतर कोणत्याही वाहनाचा अंतर्भाव होतो ;
- (छ) “शासन” याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन, असा आहे ;
- (ज) “फिरते मोटार वाहन न्यायालय” याचा अर्थ, केंद्रीय अधिनियमाच्या किंवा या अधिनियमाच्या किंवा राज्य शासन विनिर्दिष्ट करील अशा इतर कोणत्याही अधिनियमाच्या तरतुर्दिन्वये प्रकरणांची न्यायचौकशी करण्याच्या प्रयोजनार्थ घटित केलेले न्यायालय, असा आहे ;
- (झ) “प्रचालक” याचा अर्थ, शासनाकडून चालवली जाणारी शिकाऊ वाहन चालन अनुजप्ती चाचणी केंद्रे, विशेष संगणकीकृत वाहन चालन अनुजप्ती चाचणी केंद्रे आणि स्वयंचलित वाहन तपासणी केंद्रे यांच्या प्रयोजनार्थ राज्य शासनाने प्राधिकृत केलेले कोणतेही अभिकरण किंवा संस्था, असा आहे आणि त्यामध्ये, शासनाने त्या प्रयोजनासाठी नियत केलेल्या कोणत्याही अभिकरणाचा अंतर्भाव होतो ;
- (ज) “शालेय बस” याचा अर्थ, शाळा, महाविद्यालये आणि इतर शैक्षणिक संस्था यांच्या इयत्ता बारावीपर्यंतच्या विद्यार्थ्यांची ने-आण करण्यासाठी विशेषरीत्या रचना आणि बांधणी केलेले, कंत्राटी वाहन, असा आहे आणि त्यामध्ये, सहा आसनांपर्यंत आसनक्षमता असण्याच्या नोंदणीकृत स्कूल व्हॅनसारख्या चारचाकी हलक्या मोटार वाहनाचा अंतर्भाव होतो आणि त्यामध्ये, ऑटोरिक्षाचा अंतर्भाव होतो ;

- (ट) “परिवहन आयुक्त” याचा अर्थ, या अधिनियमाखाली परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य याची कार्य पार पाडण्यासाठी राज्य शासनाने नियुक्त केलेला कोणताही अधिकारी, असा आहे, आणि त्यामध्ये, राज्य शासनाकडून विहित करण्यात येतील अशा अधिकाऱ्यांचा अंतर्भव होतो.
- (२) या अधिनियमात वापरलेल्या परंतु व्याख्या न केलेल्या शब्दांना व शब्दप्रयोगांना, केंद्रीय अधिनियमामध्ये अनुक्रमे जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

प्रकरण दोन

मोटार वाहनांच्या चालकांना अनुज्ञप्ती देणे.

३. (१) राज्य शासनाला, केंद्रीय अधिनियमाच्या तरतुदी लक्षात घेता, उमेदवारांच्या चाचणीची पद्धत, शिकाऊ व्यक्ती रीत आणि शिकाऊ व्यक्तींची अनुज्ञप्ती चाचणी व वाहन चालन अनुज्ञप्ती चाचणी यांसाठी हजर राहणाऱ्या अनुज्ञप्ती चाचणी, उमेदवारांकडून आकारावयाचे शुल्क आणि त्यासाठीची वेळ विहित करता येईल.

वाहनचालन

(२) राज्य शासन, शिकाऊ व्यक्तींच्या अनुज्ञप्तीसाठी पूर्वचाचणीचे आयोजन करण्याच्या प्रयोजनार्थ, राज्य शासनाने यथोचितरीत्या मान्यता दिलेल्या व विहित केलेली मानके धारण करणाऱ्या खाजगी तसेच शासकीय अशा दोन्हीही औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था आणि अभियांत्रिकी महाविद्यालये यांना मान्यता देईल व त्यांना अधिसूचित करील.

अनुज्ञप्ती चाचणी

यांसाठी

उमेदवारांची

चाचणी घेणे आणि

त्यासाठी वेळ

ठरवून देणे.

४. (१) राज्य शासनाला, मोटार वाहने चालविण्याचे शिक्षण देणाऱ्या शाळांना किंवा आस्थापनांना अनुज्ञप्ती देण्यासाठी आणि त्यांचे नियमन करण्यासाठी नियमांद्वारे तरतुदी करता येतील, या तरतुदी ह्या, शाळा व आस्थापनांसाठी उपलब्ध असलेल्या निदेशकांची व वाहनांची संख्या लक्षात घेता, प्रशिक्षण द्यावयाच्या उमेदवारांच्या संख्येसह किमान सुविधा, साधने व इतर आवश्यकता यांसंबंधात केंद्रीय अधिनियमामध्ये निर्धारित केलेल्या शर्ती व अटीव्यातिरिक्त असतील.

मोटार वाहने

चालविण्याचे

शिक्षण देण्यासाठी

शाळांना आणि

आस्थापनांना

अनुज्ञप्ती देणे आणि

(२) राज्य शासनाला, जर अनुज्ञप्ती देण्यासाठीचा असा अर्ज केंद्रीय अधिनियमाच्या कलम १२ अन्वये प्राप्त झाला असल्यास, इतर सर्व अर्जदारांपेक्षा शाळा किंवा इतर शैक्षणिक संस्थांना अधिक प्राधान्य देऊन, मोटार वाहन चालकांना प्रशिक्षण देण्यासाठी विहित केलेली अर्हता धारण करणाऱ्या महाविद्यालयांना किंवा इतर शैक्षणिक संस्थांना अनुज्ञप्ती देता येईल.

त्यांचे नियमन

करणे.

५. यारी (क्रेन), दुमजली बस, अवजड वस्तू उचलणारे सशाख वाहन (फोर्क लिफ्ट), बांधणी सामग्री विशेष प्रवर्गातील वाहन यांसारखे विशेष प्रवर्गातील वाहन आणि वेळोवेळी विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे इतर कोणतेही वाहन चालविण्यासाठी वाहनांसाठी चालन अनुज्ञप्ती मिळण्याकरिता अर्ज करणाऱ्या अर्जदाराने, या प्रयोजनार्थ, राज्य शासनाकडून कलम ४ अन्वये मान्यता देण्यात आलेल्या व प्राधिकृत करण्यात आलेल्या संस्थेकडील असे वाहन चालविण्याचा विहित कालावधीचा पाठ्यक्रम पूर्ण केलेला असला पाहिजे.

अनुज्ञप्ती

देण्यावरील निर्बंध.

६. (१) परिवहन प्रवर्गाच्या अनुज्ञप्तीच्या नवीकरण करण्याकरिता अर्ज करणाऱ्या अर्जदारांनी, या अनुज्ञप्तीच्या प्रयोजनासाठी प्राधिकृत केलेल्या मान्यताप्राप्त संस्थेचा विहित उजळणी पाठ्यक्रम पूर्ण करणे आवश्यक असेल. नवीकरणाकरिता उजळणी पाठ्यक्रमाची

पाठ्यक्रमाची

आवश्यकता.

(२) मोटार वाहन चालविताना एखाद्या व्यक्तीच्या मृत्यूस कारणीभूत झालेल्या कोणत्याही चालकाने, या प्रयोजनार्थ प्राधिकृत केलेल्या मान्यताप्राप्त संस्थेतून दोन महिन्यांच्या आत उजळणी प्रशिक्षण पाठ्यक्रम पूर्ण करणे आवश्यक असेल.

पाठ्यक्रमाची

आवश्यकता.

७. पन्नास वर्षांपेक्षा जास्त वय असलेल्या व्यक्तींसंबंधातील वाहन चालन अनुज्ञप्तीचे नवीकरण करण्याबाबतच्या प्रत्येक अर्जासोबत, विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यानुसार नेत्रचिकित्सकाने दृष्टी व इतर बाबींसंबंधी दिलेले प्रमाणपत्र जोडण्यात येईल.

वाहनचालन

अनुज्ञप्तीच्या

नवीकरणाच्या

वेळी दृष्टी

प्रमाणपत्राची

आवश्यकता

असणे.

मोटार वाहन
चालविण्याची
क्षमता-चाचणी.

८. मोटार वाहन चालवण्याची क्षमता चाचणी ही, राज्य शासन याबाबतीत अधिसूचित करील अशा दिनांकापासून परिवहन आयुक्ताकडून मान्य करण्यात येतील अशा आणि प्राधिकृत प्रचालकाकडून चालविण्यात येतील अशा अतिरिक्त संगणकीय प्रणाली, साधनसामग्री व उपकरणांसह संकल्पित वाहनचालन चाचणी मार्गावर घेण्यात येईल :

परंतु, राज्य शासनास, जेथे मोटार वाहन चालविण्याबाबतची क्षमता चाचणी घेण्यात येईल तेथे, वेळोवेळी, विभिन्न क्षेत्रांसाठी वेगवेगळे दिनांक अधिसूचित करता येतील :

परंतु आणखी असे की, परिवहन आयुक्तास, निकडीच्या परिस्थितीनुसार वाहन चालन चाचणी मार्गासह किंवा त्या मार्गाशिवाय इतर कोणत्याही ठिकाणी अशा चाचण्या घेण्याची मुभा देता येईल.

प्रकरण तीन व्यवसाय प्रमाणपत्र आणि वाहन तपासणी केंद्रे.

व्यापारी,
वित्तदाता आणि
वाहन सांगाडा
बांधणीकार,

इत्यार्दीना व्यवसाय
प्रमाणपत्र
देण्याबाबतच्या
शर्ती.

९. (१) कोणतीही व्यक्ती, नोंदणी प्राधिकरणाकडून व्यवसाय प्रमाणपत्र मिळाल्याखेरीज, मोटार वाहन विक्री व त्यांची पोचवणी करणार नाही किंवा मोटारवाहने तारण गहाण ठेवण्याचा किंवा ती पट्ट्याने देण्याचा किंवा भाडे-खरेदी तत्त्वावर देण्याचा किंवा मोटार वाहनांची बांधणी करण्याचा व्यवसाय करणार नाही.

(२) राज्य शासनास, केंद्रीय अधिनियमांमध्ये विहित केलेल्या प्रवर्गाव्यतिरिक्त व्यापारी, वित्तदाता व वाहन सांगाडा बांधणीकार आणि इतर प्रवर्ग यांना व्यवसाय प्रमाणपत्र मंजूर करण्यासाठी, ते देण्यासाठी आणि त्याचे नवीकरण करण्यासाठी शर्ती विहित करता येतील.

स्वयंचलित
वाहन तपासणी
केंद्रांची स्थापना
करणे.

१०. (१) राज्य शासन, याबाबत अधिसूचित करावयाच्या दिनांकापासून, स्वयंचलित वाहन तपासणी केंद्रे स्थापन करील अशी केंद्रे सर्व परिवहन वाहनांच्या यांत्रिक योग्यतेची चाचणी करण्यासाठी, शासनामार्फत किंवा प्रचालकांमार्फत किंवा संस्थांमार्फत चालविता येतील, आणि या प्रयोजनार्थ त्यांचे कामकाज व वसूल करावयाचे आकार नियमांद्वारे विहित करता येतील. असे आकार व शुल्क हे, केंद्रीय अधिनियमान्वये विहित केलेल्या शुल्काव्यतिरिक्त असेल.

(२) राज्य शासनास, योग्यता प्रमाणपत्र देण्यासाठी घ्यावयाच्या चाचण्या विहित करता येतील. त्या चाचण्या केंद्रीय अधिनियमान्वये विहित केलेल्या चाचण्याव्यतिरिक्त असतील :

परंतु, परिवहन आयुक्तास, निकडीच्या परिस्थितीनुसार, स्वयंचलित वाहन तपासणी चाचणी केंद्रासह किंवा त्या केंद्रांशिवाय इतर कोणत्याही ठिकाणी अशा चाचण्या घेण्याची मुभा देता येईल.

प्रकरण चार परिवहन वाहनांचे विनियमन.

समुच्चयकांबद्दलच्या
तरतुदी.

११. (१) कोणतीही व्यक्ती, संबंधित प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणाकडे आपली नावनोंदणी केल्याखेरीज समुच्चयक म्हणून कार्य करणार नाही.

(२) राज्य शासनास, प्रवासी समुच्चयकांद्वारे चालविण्यात येणाऱ्या टॅक्सी चालनासाठीच्या अटी व शर्ती नियमांद्वारे विहित करता येतील, त्यांमध्ये प्रशुल्काचे विनियम व अशा नोंदणीसाठी आणि अशा समुच्चयकाने अनुपालन करण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या इतर बाबी अंतर्भूत असतील.

(३) वैयक्तिक परवाना धारक, समुच्चयकडून त्याचे वाहन भाड्याने देण्यापूर्वी, समुच्चयकाने अधिनियमान्वये यथोचितरीत्या नोंदणी केली आहे याची खातरजमा करील.

(४) महाराष्ट्र शहर टॅक्सी नियम, २०१७ अन्वये ज्या समुच्चयकांनी नोंदणी केली आहे अशा समुच्चयकाची या अधिनियमान्वये नोंदणी करण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल.

१२. (१) राज्य शासन, टप्पा प्रवासी वाहतूक करणाऱ्या नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेद्वारे कार्यान्वित करावयाचे भाडे व मार्ग निर्धारित करण्यासाठी प्राधिकरणे स्थापन करील.
- (२) भाडे व मार्ग निर्धारित केल्यानंतर, नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था मान्यतेसाठी संबंधित प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणाकडे प्रस्ताव पाठवील. अशा प्रस्तावावरील प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणाचा निर्णय अंतिम असेल.

१९०४ स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, “नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था” याचा अर्थ, महाराष्ट्र चा १. सर्वसाधारण वाक्खंड अधिनियमाच्या कलम ३ च्या खंड (२६) मध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे स्थानिक प्राधिकरणे, असा आहे.

प्रकरण पाच

मोटार वाहनांची बांधणी करणे, ती सुसज्ज करणे व त्यांची देखभाल करणे.

१३. (१) जेव्हा वाहन निर्मात्याला केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम १२६ अन्वये नमूद वाहन निर्मात्याने केलेल्या चाचणी अभिकरणांपैकी कोणत्याही एका अभिकरणाकडून वाहनाच्या प्रत्येक नवीन नमुन्याच्या (मॉडेलच्या) बाबतीत वाहन प्रकार मान्यता प्रमाणपत्र प्राप्त होईल आणि त्याचा महाराष्ट्र राज्यात विक्री करण्याचा उद्देश असेल तेव्हा, निर्माता अशा प्रकारे प्राप्त झालेल्या वाहन प्रकाराच्या मान्यता प्रमाणपत्राच्या प्रतीसह परिवहन आयुक्ताला तसे कळवील.
- (२) अशी सूचना मिळाल्यानंतर, परिवहन आयुक्ताला, अशा प्रत्येक वाहनाच्या नमुन्याच्या (मॉडेलच्या) संबंधात एका महिन्याच्या आत स्वतंत्र मान्यता आदेश देता येईल.
- (३) वाहन निर्मात्याला पोट-कलम (२) अन्वये, परिवहन आयुक्ताकडून मान्यता मिळाल्याखेरीज वाहन निर्मात्याला किंवा प्राधिकृत विक्रेत्याला, वाहनाची विक्री करता येणार नाही.

१४. (१) राज्य शासनास, शाळकरी मुलांच्या सुरक्षित नेआण करण्यासाठी कॅन, ऑटोरिक्षा आणि शालेय बस व वाहतुकीची इतर साधने यांसह शालेय बसकरिता नियम करता येतील.
- (२) या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी शालेय बसच्या विनियमनासाठी केलेले, महाराष्ट्र मोटार वाहन (स्कूलबसकरिता विनियमन) नियम, २०११ हे, या अधिनियमान्वये करण्यात आले असल्याचे मानण्यात येईल.

१५. (१) राज्य शासनास, मोटार वाहनांमुळे होणारे वायू प्रदूषण व ध्वनि प्रदूषण कमी करण्यासाठी आणि त्यांचे नियंत्रण करण्यासाठी, केंद्रीय अधिनियमाच्या तरतुदीची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याकरिता नियम करता येतील.
- (२) कोणतीही व्यक्ती मोटार वाहन विभागाच्या अधिकाऱ्याकडून वाहनचाचणी प्रदूषण केंद्रास मान्यता मिळाल्याखेरीज वाहन प्रदूषण चाचणी केंद्र उभारणार नाही.
- (३) राज्य शासन, वाहन प्रदूषण चाचणी केंद्र उभारणे, प्राधिकारपत्र देणे, त्यांचे कामकाज आणि त्यासाठीचे आकार व त्यांच्याशी संबंधित इतर बाबोंसाठी नियम करील.

- (४) केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९ याच्या नियम १२६ मध्ये नमूद केलेल्या चाचणी घेण्या अभिकरणांकरिता, अशी मान्यता देतेवेळी, परिवहन आयुक्ताने, विहित केल्याप्रमाणे प्रदूषण नियंत्रण प्रमाणपत्र चाचणी करणाऱ्या उपकरणांसाठी अतिरिक्त वैशिष्ट्ये किंवा विनिर्देश यांचे अनुपालन होत आहे, हे प्रमाणित करणे आवश्यक असेल.

रुग्णवाहिकांकरिता विनिर्देश. **१६.** (१) राज्य शासनास, राज्य शासनाच्या सार्वजनिक आरोग्य विभागाबरोबर विचारविनिमय करून, रुग्णवाहिकांकरिता विनिर्देश विहित करता येतील.

(२) राज्य शासनास, रुग्णवाहिकेमध्ये बसविण्यात येणाऱ्या भोग्याच्या आवाजाकरिता स्वतंत्र डेसिबल पातळी विहित करता येईल. रुग्णवाहिकेमधील भोग्याचा आवाज विनिर्देशांशी सुसंगत नसेल तर, तो भोग्या सरकारजमा करण्यास पात्र असेल.

प्रकरण सहा

वाहतुकीचे नियंत्रण.

आपत्कालीन वाहनांना मार्ग मोकळा करून देणे. **१७.** प्रत्येक वाहनचालक, आपत्कालीन वाहन आल्यानंतर आपले वाहन रस्त्याच्या कडेला घेऊन, अशा आपत्कालीन वाहनाला जाण्यासाठी मार्ग मोकळा करून देईल.

अटकावून ठेवलेल्या वाहनांचे चाक बंद करून ठेवणारी यंत्रणा बसविण्यात येईल.
चाक बंद करून ठेवण्याची यंत्रणा.

अटकावून ठेवलेली वाहने भंगारात काढणे. **१९.** राज्य शासनास, हा अधिनियम किंवा केंद्रीय अधिनियम, याखालील कोणत्याही अपराधासाठी विनिर्दिष्ट कालावधीपेक्षा अधिक काळासाठी अटकावून ठेवलेली वाहने सक्तीने भंगारात काढण्याकरिता नियम करता येतील. अशा नियमांमध्ये, भंगारात काढण्याची पद्धत व रीत, त्याकरिता आकारावयाचे शुल्क व त्या नंतरची विल्हेवाट यांचा समावेश असेल.

भोग्याच्या वापरावरील निर्बंध. **२०.** प्रत्येक वाहनाचा वाहन चालक,—
(एक) सुरक्षिततेची खात्री करण्यासाठी अनावश्यकपणे किंवा अखंडपणे किंवा आवश्यकतेपेक्षा अधिक वेळा, भोग्या वाजविणार नाही ;
(दोन) शांतता क्षेत्रामध्ये भोग्या वाजविणार नाही ;
(तीन) निःस्वनकामार्फत बाहेर पडेल अशा वायूखोरीज इतर वायू ज्याद्वारे बाहेर पडेल अशा भंजकाचा वापर करणार नाही ;
(चार) असह्य, कर्कश, मोठा किंवा भयकारी आवाज करणारा कोणताही बहुविध आवाजांचा भोग्या बसविणार नाही किंवा त्याचा वापर करणार नाही ;
(पाच) वाहन चालू असताना गैरवाजवी आवाज करून वाहन चालविणार नाही ;
(सहा) कर्कश आवाज निर्माण करणारे साधन लावून वाहन चालविणार नाही.

प्रकरण सात

विविध सांविधिक प्राधिकरणांची आणि परिषदांची निर्मिती.

सांविधिक प्राधिकरणे घटित करणे आणि त्यांचे अधिकार व कार्य. **२१.** (१) राज्य शासन, वाहने, रस्ते, रेल्वे, मेट्रो, मोनोरेल आणि त्यांची आनुषंगिक वाहतूक व पुरवठा केंद्रे यांसह, बहुविध वहन माल आणि प्रवासी सेवा इत्यार्दांमध्ये समन्वय साधण्यासाठी, महानगर क्षेत्रांकरिता एकीकृत महानगर परिवहन प्राधिकरण (युएमएमटीए) घटित करील.

(२) सदर प्राधिकरण, नियोजन, समन्वयन, अंमलबजावणी व संनियंत्रित पायाभूत सुविधा विकास आणि वेगवेगळ्या प्रकारांसाठीच्या सेवा अभिकरणांचा विकास यांकरिता जबाबदार असेल आणि विहित करण्यात येईल अशा रीतीने आपली कार्ये पार पाडील.
(३) पोट-कलम (१) अन्वये घटित करण्यात आलेल्या प्राधिकरणांमध्ये विहित करण्यात येईल अशा सदस्यांचा समावेश असेल आणि ते, विहित करण्यात येतील अशा अधिकारांचा वापर करतील आणि अशी कार्ये पार पाडतील.

- (४) राज्य शासन, रस्ते सुरक्षेच्या प्रयोजनांसाठी रस्ते सुरक्षा निधी उभारील.
- (५) केंद्रीय अधिनियमाच्या कलम २१५ अन्वये घटित करण्यात आलेली परिषद व समित्या, विहित करण्यात येतील अशा अधिकारांचा वापर करतील व अशी कार्ये पार पाडतील.
- (६) परिषदा व समित्या, रस्ते सुरक्षेशी संबंधित धोरणांची अंमलबजावणी करण्यासाठी आणि रस्ते सुरक्षा निधीचा विनियोग करण्यासाठी परिणामकारक उपाययोजना हाती घेतील.

प्रकरण आठ

बिगर यांत्रिक वाहनांचे नियंत्रण.

२२. राज्य शासनास, पादचारी, प्राण्यांच्या किंवा मानवी शक्तीच्या साहाय्याने ओढली जातात किंवा पादचारी, बिगर चालवली जातात अशी बिगर यांत्रिक वाहने आणि वाहतुकीची इतर साधने यांच्या सार्वजनिक ठिकाणी होणाऱ्या यांत्रिक वाहने वर्दळीचे नियमन करण्याच्या प्रयोजनासाठी नियम करता येतील. आणि इतर वाहतुकीची साधने यांचे नियमन.

प्रकरण नऊ

अपराध, शास्ती व कार्यपद्धती.

२३. (१) जो कोणी—

अपराधांबद्दल शास्ती.

- (क) कलम ९ च्या पोट-कलम (१) च्या तरतुदीचे उल्लंघन करील तो, एक महिन्यापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाच्या शिक्षेस किंवा दहा हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल किंवा दोन्ही शिक्षांस पात्र होईल ;
- (ख) कलम ११ च्या पोट-कलम (१) च्या तरतुदीचे उल्लंघन करील तो, तीन महिन्यापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाच्या शिक्षेस किंवा पंचवीस हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल किंवा दोन्ही शिक्षांस पात्र होईल ;
- (ग) कलम १३ च्या पोट-कलम (३) च्या तरतुदीचे उल्लंघन करील तो, तीन महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाच्या शिक्षेस आणि पन्नास हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल किंवा दोन्ही शिक्षांस पात्र होईल ;
- (घ) कलम १५ च्या पोट-कलम (२) च्या तरतुदीचे उल्लंघन करील तो, एक महिन्यापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाच्या शिक्षेस किंवा दहा हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल किंवा दोन्ही शिक्षांस पात्र होईल ;
- (ङ) कलम १७ च्या तरतुदीचे उल्लंघन करील तो, दोन हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

(२) जो कोणी, या अधिनियमाच्या कोणत्याही तरतुदीचे किंवा त्याखाली केलेल्या कोणत्याही नियमाचे, विनियमाचे किंवा काढलेल्या अधिसूचनेचे उल्लंघन करील, तो, जर कोणत्याही शास्तीची तरतूद केलेली नसेल तर, दोन हजार रुपये इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र ठरेल.

२४. (१) या अधिनियमाखाली घडलेला कोणताही अपराध, एकतर त्याबाबतचा खटला दाखल होण्यापूर्वी अपराध आपसात किंवा त्यानंतर राज्य शासन, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे याबाबतीत विनिर्दिष्ट करील, अशा अधिकाऱ्यांकडून मिटवणे. किंवा अशा प्राधिकाऱ्यांकडून आणि अशा रकमेसाठी आपसात मिटवता येईल.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये कोणताही अपराध आपसात मिटवण्यात आला असेल त्याबाबतीत, जर अपराधी अभिरक्षेत असेल तर, त्याला मुक्त करण्यात येईल आणि अशा अपराधाच्या बाबतीत त्याच्या विरुद्ध आणखी कोणतीही कार्यवाही केली जाणार नाही.

आपसात मिटविण्याबद्दलची अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट केलेल्या कालावधीच्या आत त्याखाली विहित केल्याप्रमाणे अपराध आपसात मिटविण्याबद्दलची अतिरिक्त रक्कम भरण्यास कसूर करील तो, अपराध आपसात मिटविण्याबद्दलच्या रकमेव्यतिरिक्त राज्य शासनाने काढलेल्या रक्कम वसूल करणे.

२५. जो कोणी, या अधिनियमाच्या किंवा केंद्रीय अधिनियमाच्या कोणत्याही तरतुदीचे उल्लंघन करील, अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट केलेल्या कालावधीच्या आत त्याखाली विहित केल्याप्रमाणे अपराध आपसात मिटविण्याबद्दलची अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट केलेली अतिरिक्त रक्कम भरण्यास जबाबदार असेल.

प्रकरण दहा

संकीर्ण

वाहनांना अटकावून ठेवण्याची व ते जप्त करण्याची कायंपद्धती.

२६. (१) राज्य शासनास, या प्रयोजनासाठी मालक किंवा प्रचालक किंवा अशा वाहनांचे नियंत्रण असणाऱ्या व्यक्ती यांच्याकडून आकारांची वसूली करणे यांसह, हा अधिनियम, केंद्रीय अधिनियम आणि मोटार १९५८ चा वाहन कर अधिनियम यांन्वये वाहनांना अटकावून ठेवण्याची व जप्त करण्याची कायंपद्धती विहित करता येईल. ६५.

(२) जिल्हा दंडाधिकाऱ्यास, मोटार वाहन विभागाच्या आणि पोलीस विभागाच्या अधिकाऱ्यांकडून जप्त केलेल्या किंवा अटकावून ठेवलेली वाहने अटकावून ठेवण्याच्या प्रयोजनार्थ अटकावून ठेवण्याचे ठिकाण अधिसूचित करता येईल.

(३) याबाबत राज्य शासनाने प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्यास, विविध अटकावून ठेवण्याच्या ठिकाणांसाठी विविध प्रकारच्या वाहनांकरिता त्याने निश्चित केलेल्या दराने अटकावून ठेवलेल्या किंवा जप्त केलेल्या वाहनांची जागा, सुरक्षित अभिरक्षा व संरक्षण पुरविणाऱ्या एक किंवा अधिक अभिकरणाशी किंवा व्यक्तीशी करार करता येईल.

(४) जी व्यक्ती वाहनाची मालक किंवा प्रचालक असेल किंवा त्याचे नियंत्रण जिच्याकडे असेल अशा व्यक्तीकडून आकार देय असेल. वसूल करण्यात आलेले आकार, मोटार वाहन विभाग आणि अशा प्रकारे नियुक्त केलेले अभिकरण किंवा व्यक्ती यांच्यामध्ये विभागले जाईल. ही विभागाणी जिल्हा दंडाधिकाऱ्यांद्वारे ठरविण्यात येईल.

जप्त केलेल्या वाहनांची विल्हेवाट लावणे.

२७. (१) मोटार वाहनाचा मालक किंवा त्याचा तावा असलेली व्यक्ती, केंद्रीय अधिनियम किंवा महाराष्ट्र १९५८ चा मोटार वाहन कर अधिनियम किंवा या अधिनियमान्वये जप्त केलेले किंवा अटकावून ठेवलेले मोटार वाहन ६५. सोडविण्यासाठी सर्व वैध कागदपत्रे सादर करण्याच्या स्थितीत नसेल आणि ते वाहन जप्त केल्याच्या किंवा अटकावून ठेवल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत उक्त वाहनावर तिने कोणताही दावा केला नसेल तर, मोटार वाहन विभागाच्या अधिकाऱ्यास किंवा पोलीस अधिकाऱ्यास उक्त वाहन सरकारजमा करता येईल.

(२) फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ मध्ये विहित केलेल्या कायंपद्धतीनुसार मोटार वाहन विभागाच्या किंवा पोलीस विभागाच्या अधिकाऱ्यांद्वारे वाहनांची विल्हेवाट लावण्यात येईल. २.

(३) अशा विक्रीचे उत्पन्न विहित करण्यात येईल अशा ग्रीतीने वाटून देण्यात येईल.

आकार किंवा शुल्क वसूल करण्याचा करता येईल :

अधिकार.

२८. राज्य शासनास, या अधिनियमान्वये तरतूद केल्याप्रमाणे, स्वतंत्र सेवा पुरवठादारांकडून पार पाडणे आवश्यक असेल अशा कोणत्याही चाचण्यांच्या किंवा इतर कार्याच्या संबंधात असे शुल्क किंवा आकार वसूल करण्याचा करता येईल :

परंतु, राज्य शासनास, लोकहितास्तव तसे करणे आवश्यक वाटल्यास, त्यास सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशाद्वारे, वसूल करण्यात येणारे असे कोणतेही शुल्क किंवा आकार एकत्र अंशतः किंवा पूर्णतः भरण्यापासून व्यक्तींच्या कोणत्याही वर्गाला सूट देता येईल.

मोटार वाहन विभागाच्या गणवेष विहित करील.

अधिकाऱ्यांची नियुक्ती.

२९. (१) राज्य शासन, मोटार वाहन विभागाच्या अधिकाऱ्यांच्या नियुक्तीच्या अहंता, सेवा शर्ती आणि कलम २१ च्या अर्थात्तर्गत लोकसेवक असल्याचे मानण्यात येईल.

(२) या अधिनियमान्वये कर्तव्ये पार पाडणारा प्रत्येक अधिकारी हा, भारतीय दंड संहिता, १८६० याच्या ४५.

३०. राज्य शासनास, या अधिनियमाच्या किंवा केंद्रीय अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी, भाडे, वाहतूक समित्यांची आकार, वाहनतळ शुल्क, उपकर, वाहन भंगारात काढण्याची पद्धती इत्यादी बाबींवर निर्णय घेण्यासाठी आदेशाद्वारे नियुक्ती करणे. समित्या नियुक्त करता येतील.

३१. राज्य शासन, संबंधित शासकीय विभागांमार्फत किंवा अभिकरणांमार्फत प्रादेशिक विकास आराखड्यांमध्ये वाहनतळासाठी जागा राखून ठेवण्याच्या तरतुदी करील.

जागा राखून
ठेवणे.

३२. राज्य शासनास, या अधिनियमान्वये किंवा केंद्रीय अधिनियमाखाली किंवा अन्य कोणत्याही फिरते मोटार अधिनियमाखाली घडलेल्या अपराधांविषयीच्या प्रकरणांचा जलदगतीने निपटारा करण्याच्या प्रयोजनासाठी प्रत्येक वाहन न्यायालय जिल्ह्यात फिरते मोटार वाहन न्यायालय स्थापन करता येईल.

३३. (१) सद्हेतूने कृती करणारी व्यक्ती, मोटार वाहनाच्या अपघातात बळी पडलेल्या व्यक्तीच्या कोणत्याही दुखापतीसाठी किंवा मृत्यूसाठी, जेथे अशी दुखापत किंवा असा मृत्यू, सद्हेतूने कृती करणाऱ्या व्यक्तीने निष्काळजीपणा केल्यामुळे किंवा तातडीची वैद्यकीय किंवा वैद्यकेतर मदत मिळवताना किंवा साहाय्य करताना त्याने कसूर केल्यामुळे झाला असेल त्याबाबतीत, कोणत्याही दिवाणी किंवा फौजदारी कार्यवाहीसाठी पात्र असणार नाही.

सद्हेतूने कृती
करणाऱ्या
व्यक्तीचे संरक्षण.

(२) राज्य शासनास, सद्हेतूने कृती करणाऱ्या व्यक्तीची चौकशी किंवा तपासणी करण्यासाठी, सद्हेतूने कृती करणाऱ्या व्यक्तीची वैयक्तिक माहिती आणि अशा इतर संबंधित बाबी प्रकट करण्यासाठीच्या कार्यपद्धतीची नियमांद्वारे तरतूद करता येईल.

३४. या अधिनियमाच्या किंवा त्याखाली केलेल्या नियमांच्या तरतुदीनुसार, सद्भावनापूर्वक केलेल्या किंवा करण्याचे अभिप्रेत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीबद्दल शासन किंवा शासनाचा कोणताही अधिकारी किंवा कर्मचारी यांच्याविरुद्ध कोणताही दावा, खटला किंवा इतर कायदेशीर कार्यवाही दाखल केली जाणार नाही.

सद्भावनापूर्वक
केलेल्या कृतीस
संरक्षण.

३५. (१) राज्य शासनास, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे या अधिनियमाची प्रयोजने पार पाडण्यासाठी, नियम करण्याचा पूर्वप्रसिद्धीच्या शर्तांच्या अधीन राहून नियम करता येतील.

अधिकार.

(२) या अधिनियमान्वये केलेला प्रत्येक नियम हा, तो करण्यात आल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन चालू असताना, एकाच अधिवेशनात किंवा लागेपाठच्या दोन किंवा त्याहून अधिक अधिवेशनांत मिळून एकूण तीस दिवसांचा होईल इतक्या कालावधीकरिता राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल आणि ज्या अधिवेशनात तो अशा रीतीने ठेवण्यात आला असेल ते अधिवेशन किंवा त्याच्या लगतनंतरचे अधिवेशन समाप्त होण्यापूर्वी, या नियमात कोणताही फेरबदल करण्यास दोन्ही सभागृहांचे एकमत झाले किंवा तो नियम करण्यात येऊ नये म्हणून दोन्ही सभागृहांचे एकमत झाले आणि अशा आशयाचा निर्णय राजपत्रात अधिसूचित केला तर, असा निर्णय राजपत्रात प्रसिद्ध करण्यात आल्याच्या दिनांकापासून, तो नियम केवळ अशा फेरबदल केलेल्या स्वरूपातच अंमलात येईल किंवा, यथास्थिति, मुळीच अंमलात येणार नाही. तथापि, उक्त नियमात अशा रीतीने कोणताही फेरबदल केल्यामुळे किंवा तो नियम अशा रीतीने रद्द केल्यामुळे त्या नियमान्वये पूर्वी केलेल्या किंवा करण्याचे वर्जिलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या विधिग्राह्यतेस बाध येणार नाही.

३६. या अधिनियमाच्या तरतुदी, त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या इतर कोणत्याही कायद्याव्यतिरिक्त विद्यमान कायद्याव्यतिरिक्त असतील आणि त्या न्यूनीकरण करणाऱ्या नसतील.

तरतुदी.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

मोटार वाहनांसंबंधी कायदे एकत्रित करणे आणि त्यात सुधारणा करणे शक्य व्हावे म्हणून भारत सरकारने मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ (१९८८ चा ५९) अधिनियमित केला आहे. उक्त अधिनियमामध्ये वाहन चालकांना अनुज्ञाप्ती देणे, मोटार वाहनांची नोंदणी करणे, परिवहन वाहनांची योग्यता, व्यापारी वाहनांसाठी परवाना, वाहतूक नियंत्रण आणि तरतुदीचा भंग केल्यास शास्ती यासंबंधीच्या तरतुदीचा अंतर्भूव आहे. तथापि, उक्त अधिनियम आणि त्याखाली करण्यात आलेल्या नियमांमध्ये शिकाऊ व्यक्तीची संगणकीकृत चाचणी घेणे, संगणकीकृत चालन चाचणी मार्गावर वाहन चालन चाचणी घेणे, स्वयंचलित वाहन तपासणी केंद्रावर व्यापारी वाहनांची चाचणी घेणे, वाहतूकांच्या नियमांचा भंग केल्यास कठोर शिक्षा देणे, बिगर यांत्रिक वाहतूकीच्या साधनांचे विनियमन करणे, अटकावून ठेवलेली वाहने निकालात काढण्यासाठीची कार्यपद्धती, वाहतूकांशी संबंधित अपराध जलदगतीने निकाली काढण्यासाठी फिरते मोटार वाहन न्यायालयाची स्थापना करणे, यासारख्या विवक्षित क्षेत्रांचा समावेश केलेला नाही. महाराष्ट्र शासनाच्या राज्य अधिनियमामध्ये उक्त तरतुदीचा समावेश करण्याचा हेतू आहे. प्रस्तावित विधेयकाची ठळक वैशिष्ट्ये पुढीलप्रमाणे आहेत,—

- (१) विशेषीकृत संगणकीकृत वाहन चालन चाचणी मार्गावर शिकाऊ व्यक्ती व वाहन चालन अनुज्ञाप्तीसाठी उमेदवाराची चाचणी घेणे, अनुज्ञाप्तीच्या नवीकरणासाठी उजळणी पाठ्यक्रम घेणे ;
 - (२) स्वयंचलित वाहन निरीक्षण केंद्रावर वाहतूकीच्या वाहनांची यांत्रिक योग्यता चाचणी करणे ;
 - (३) आपत्कालीन वाहनांसाठी मार्ग मोकळा करून देण्याकरिता तरतूद ;
 - (४) प्रवासी समुच्चयक नोंदणी संबंधातील तरतुदी ;
 - (५) शालेय बस आणि व्हॅन यांच्या नियमनांसंबंधी तरतुदी ;
 - (६) बहुविधवहन माल आणि प्रवासी सेवा यात समन्वय साधण्यासाठी विविध परिवहन प्राधिकरणांची निर्मिती ;
 - (७) फिरते मोटार वाहन न्यायालयाची स्थापना करणे ;
 - (८) रस्ते सुरक्षा धोरणांची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी आणि रस्ते सुरक्षा निधी उभारण्यासाठी रस्ते सुरक्षा परिषद व समित्या घटित करणे ;
 - (९) वाहने अटकावून करून ठेवणारी यंत्रणा आणि अटकावून ठेवलेली किंवा जप्त केलेली वाहने भंगारात काढण्याबाबतचे धोरण ;
 - (१०) वाहनांसाठी प्रादेशिक विकास योजनांमध्ये वाहनतळासाठी जागा राखून ठेवण्यासाठी तरतूद करणे ;
 - (११) विवक्षित अपराधांसाठी कठोर शिक्षा.
२. वरील उद्दिष्टे साध्य करणे, हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,
दिनांक ३ एप्रिल २०१७.

दिवाकर रावते,
परिवहन मंत्री.

वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे ज्ञापन.

या विधेयकात वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे पुढील प्रस्ताव अंतर्भूत आहेत :—

खंड १(३).— या खंडान्वये, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, या अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणण्याचा आणि निरनिराळ्या कलमांकरिता निरनिराळे दिनांक नेमून देण्याचा अधिकार, राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड २.— (क) उप-खंड (च) अन्वये, आपत्कालीन वाहने नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे ;

(ख) उप-खंड (ट) अन्वये, शासनाकडून नियुक्त करावयाचा अधिकारी नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ३.— (क) उप-खंड (१) अन्वये, उमेदवारांची चाचणी घेण्याची पद्धत, रीत आणि शिकाऊ अनुज्ञाप्ती चाचणी व वाहनचालन अनुज्ञाप्ती चाचणी देण्याकरिता आकारावयाचे शुल्क विहित करण्याचा आणि वेळ ठरवून देण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे ;

(ख) उप-खंड (२) अन्वये, शिकाऊ अनुज्ञाप्तीकरिता प्रारंभिक चाचणी घेण्याच्या प्रयोजनासाठी, राज्य शासनाने यथोचितरीत्या मान्यता दिलेल्या खाजगी तसेच, शासकीय अशा दोन्ही औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व अभियांत्रिकी महाविद्यालये अधिसूचित करण्याचा अधिकार, राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ४(१).— या खंडान्वये, मोटार वाहन चालविण्याचे शिक्षण देणाऱ्या शाळांना किंवा आस्थापनांना अनुज्ञाप्ती देण्यासाठी व त्यांचे विनियमन करण्यासाठी नियम करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ५.— या खंडान्वये, नेत्रचिकित्सकाने द्यावयाच्या प्रमाणपत्राचा नमुना विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ६.— या खंडान्वये, वाहन चालविण्याच्या चाचणी मार्गावर मोटार वाहन चालविण्याची क्षमता चाचणी ज्या दिनांकापासून आयोजित करण्यात येईल तो दिनांक अधिसूचित करण्याचा आणि निरनिराळ्या क्षेत्रांसाठी वेगवेगळ्या दिनांकांची तरतूद करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ७(२).— या खंडान्वये, व्यापारी, वित्तदाता व वाहन सांगाडा बांधणीकार आणि इतर प्रवर्ग यांना व्यवसाय प्रमाणपत्र मंजूर करणे, देणे व नवीकरण करणे यांसाठी शर्ती विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड १०.— (क) उप-खंड (१) अन्वये, स्वयंचलित वाहन तपासणी केंद्रे स्थापन करण्यासाठीचा दिनांक अधिसूचित करण्याचा, आणि स्वयंचलित वाहन तपासणी केंद्रांचे कार्यचालन व त्यांच्या आस्थापनासाठी वसूल करावयाचे आकार नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे ;

(ख) उप-खंड (२) अन्वये, योग्यता प्रमाणपत्र देण्यासाठी पार पाडावयाच्या चाचणी परीक्षा नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ११ (२).— या खंडान्वये, समुच्चयकाद्वारे चालवल्या जाणाऱ्या टॅक्सीच्या सेवा देण्यासाठी अटी व शर्ती नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड १४ (१).— या खंडान्वये, शाळकरी मुलांच्या सुरक्षित वाहतुकीसाठी वॅन्स, ऑटोरिक्षा व वाहतुकीची इतर साधने यांसह शालेय बसकरिता नियम करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड १५ (क).—उप-खंड (१) अन्वये, मोटार वाहनांचे वायू प्रदूषण व ध्वनी प्रदूषण कमी करण्यासाठी व नियंत्रित करण्यासाठी केंद्रीय अधिनियमाच्या तरतुदीची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी नियम करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे ;

(ख) उप-खंड (३) अन्वये, प्रदूषण चाचणी केंद्रे उभारणे, प्राधिकारपत्र देणे, त्यांचे कामकाज आणि त्यासाठीचे आकार व त्यांच्याशी संबंधित इतर बाबीसाठी नियम करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे ;

(ग) उप-खंड (४) अन्वये, प्रदूषण नियंत्रण प्रमाणपत्र चाचणी करणाऱ्या उपकरणांकरिता विनिर्देश विहित करण्याचा अधिकार परिवहन आयुक्ताकडे घेण्यात आला आहे.

खंड १६.—(क) उप-खंड (१) अन्वये रुग्णवाहिकांसाठीचे विनिर्देश नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे ;

(ख) उप-खंड (२) अन्वये, रुग्णवाहिकेमध्ये बसविलेल्या भोग्यांच्या आवाजाकरिता स्वतंत्र डेसिबल पातळी नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड १७.—या खंडान्वये, हा अधिनियम किंवा केंद्रीय अधिनियम यांन्वये कोणत्याही अपराधाकरिता, विनिर्दिष्ट कालावधीनंतर ताब्यात घेतलेली वाहने सक्तीने भंगारात काढण्यासाठी नियम करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड २१.—(क) उप-खंड (२) अन्वये, नियोजन, समन्वयन, अंमलबजावणी व संनियंत्रित पायाभूत सुविधा विकास आणि वेगवेगळ्या प्रकारासाठीच्या सेवा अभिकरणांचा विकास यांकरिता, नियम करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे ;

(ख) उप-खंड (३) अन्वये, एकीकृत महानगर परिवहन प्राधिकरणाचे सदस्य आणि अशा सदस्याकडून वापरावयाचे अधिकार व कार्ये, नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे ;

(ग) उप-खंड (५) अन्वये, केंद्रीय अधिनियमाच्या कलम २१५ अन्वये घटित केलेल्या परिषदेकडून व समित्यांकडून वापरावयाचे अधिकार व कार्य नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड २२.—या खंडान्वये, पादचारी, प्राण्यांच्या किंवा मानवी शक्तीच्या साहाय्याने ओढली जाणारी किंवा चालविली जाणारी बिगर यांत्रिक वाहने व वाहतुकीची इतर साधने, यांच्या सार्वजनिक ठिकाणी होणाऱ्या वर्दळीचे नियमन करण्याच्या प्रयोजनार्थ नियम करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड २४(१).—या खंडान्वये, अपराध आपसात मिटविण्यासाठीची रक्कम, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, विनिर्दिष्ट करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड २६.—(क) उप-खंड (१) अन्वये, हा अधिनियम, केंद्रीय अधिनियम व महाराष्ट्र मोटार वाहन कर अधिनियम यांन्वये वाहने अटकावून ठेवण्याच्या व जप्त करण्याच्या कार्यपद्धतीची तरतूद नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे ;

(ख) उप-खंड (२) अन्वये, मोटार वाहन विभागाच्या आणि पोलीस विभागाच्या अधिकाऱ्यांनी जप्त केलेली किंवा अटकावून ठेवलेली वाहने ताब्यात ठेवण्याच्या प्रयोजनार्थ ठिकाण अधिसूचित करण्याचा अधिकार जिल्हा-दंडाधिकाऱ्याकडे घेण्यात आला आहे.

खंड २७ (३).—या खंडान्वये, जप्त केलेल्या किंवा अटकावून ठेवलेल्या वाहनाच्या विक्रीचे उत्पन्न वाटून घेण्याची रीत नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड २८.— या खंडान्वये, चाचणी किंवा स्वतंत्र सेवा पुरवठादारांकडून पालन करणे आवश्यक असलेले असे इतर कार्य यांबाबत शुल्क किंवा आकार विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड २९(१).— या खंडान्वये, मोटार वाहन विभागातील अधिकाऱ्यांच्या नियुक्तीकरिता अर्हता, सेवा शर्ती आणि गणवेष, नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ३०.— या खंडान्वये, प्रवासभाडे, वाहतूक आकार वाहनतळ शुल्क, उपकर, वाहन भंगारात काढण्याची पद्धती इत्यादी बाबींवर निर्णय घेण्याकरिता, या अधिनियमाच्या किंवा केंद्रीय अधिनियमाच्या प्रयोजनार्थ समित्या नियुक्त करण्याकरिता आदेश काढण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ३३(२).— या खंडान्वये, सद्गेतूने कार्य करणाऱ्या व्यक्तींची चौकशी करणे किंवा तपासणी करणे, सद्गेतूने कार्य करणाऱ्या व्यक्तींच्या वैयक्तिक माहितीचे प्रकटीकरण करणे आणि अशा इतर संबंधित बाबी यांसाठीची प्रक्रिया नियमांद्वारे विहित करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ३५.— या खंडान्वये, अधिनियमाची प्रयोजने पार पाडण्यासाठी राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे नियम करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

२. वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे वर उल्लेखिलेले प्रस्ताव हे सामान्य स्वरूपाचे आहेत.

वित्तीय ज्ञापन

विधेयकाच्या खंड १० मध्ये स्वयंचलित वाहन तपासणी केंद्रे स्थापन करण्यासाठी तरतूद आहे. खंड १२ मध्ये टप्पा प्रवासी वाहतुकीसाठीचे भाडे व मार्ग निश्चित करण्यासाठी प्राधिकरणे स्थापन करण्यासाठी तरतूद आहे. खंड २१ मध्ये एकीकृत महानगर परिवहन प्राधिकरण घटित करण्यासाठी तरतूद आहे आणि खंड ३० मध्ये समित्यांची नियुक्ती करण्यासाठी तरतूद आहे. आणि खंड ३२ मध्ये फिरते मोटार वाहन न्यायालय स्थापन करण्यासाठी तरतूद आहे. यासाठी राज्याच्या एकत्रित निधीमधून विवक्षित आवर्ती व अनावर्ती खर्च भागविणे आवश्यक असेल. तथापि, या टप्प्यावर याबाबत करावयाच्या प्रत्यक्ष खर्चाचा अंदाज देणे शक्य नाही, कारण हा खर्च नोंदणी करणे आवश्यक असलेल्या वाहनांची संख्या, ज्या वाहन चालकांकडून अपघात झाल्यामुळे त्यांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे अशा वाहन चालकांची संख्या यांसारख्या विविध घटकांवर अवलंबून असेल. असा खर्च राज्याच्या एकत्रित निधीतून भागविण्यात येईल.

भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २०७ अन्वये राज्यपालांची शिफारस

(महाराष्ट्र शासन, विधि व न्याय विभाग, आदेशाची प्रत)

भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २०७ याच्या खंड (३) अन्वये महाराष्ट्राच्या राज्यपालांना प्रदान करण्यात आलेल्या शक्तींचा वापर करून, ते महाराष्ट्र परिवहन व रस्ते सुरक्षा विधेयक, २०१७ विचारार्थ घेण्याबाबत महाराष्ट्र विधानसभेस शिफारस करीत आहेत.

विधान भवन :

मुंबई,

दिनांक ६ एप्रिल, २०१७.

डॉ. अनंत कळसे,

प्रधान सचिव,

महाराष्ट्र विधानसभा.